SÄRTRYCK UR

K. Svenska Vetenskapsakademiens Årsbok för år 1955

STATENS ETNOGRAFISKA MUSEUM

ÅRSBERÄTTELSE

FÖR 1954

STOCKHOLM

Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB

D. Statens Etnografiska Museum

Personal

Professor Gerhard Lindblom, som sedan 1923 varit museets föreståndare, avgick med pension efter nära 44 års tjänst med utgången av juni månad. För dåvarande Riksmuseets etnografiska avdelning företog han 1910—1912 en vetenskaplig forsknings- och insamlingsexpedition till Östafrika. Efter hemkomsten blev han amanuens vid institutionen, assistent 1914, t. f. intendent och föreståndare 1923 samt professor och föreståndare 1928. Han kan se tillbaka på en lång och framgångsrik verksamhet. För att bringa reda och ordning i samlingarna efter en tillfällig nedgångsperiod i museets historia inventerade han hela föremålsbeståndet. 1924 ordnade han tillsammans med intendenten Sven Strindberg den stora utställningen »Exotisk konst och konsthantverk» i Liljevalchs Konsthall. 1926 öppnades en afrikansk avdelning i en särskild lokal vid Västra Trädgårdsgatan, första gången afrikanskt material musealt utställts i Sverige. Visserligen lyckades han under sin tid som föreståndare icke få en ny museibyggnad, men en stor och välbelägen tomt med äldre bebyggelse, f. d. Livregementets dragoners kasernetablissement ställdes till institutionens förfogande. Härigenom erhölls stora magasinsutrymmen och genom ombyggnad av en av kasernerna ett litet men vackert monterat museum. Omfattande samlingar ha under hans tid tillförts museet från alla världsdelar och en lång följd av vetenskapliga publikationer har under hans föreståndareskap utgått från institutionen samt en tidskrift, för vilken han fortfarande är en av redaktörerna. I samarbete med Vetenskapsakademien och Stockholms Högskola organiserade han undervisning i allmän och jämförande etnografi från vårterminen 1933. Efter Erland Nordenskiölds professur i Göteborg är detta den första systematiska undervisningen i detta ämne i Sverige.

Efter kallelseförslag från Vetenskapsakademien utnämndes av Kungl. Maj:t intendenten S. Linné att fr. o. m. den 1 juli vara professor och föreståndare för museet. Till ordinarie intendent utnämndes den 1 november e. o. intendenten G. Montell. Befattningen som e. o. intendent är ännu icke besatt, men fil. lic. B. Söderberg har förordnats att som vikarie upprätthålla densamma. Under professor Lindbloms semester och tjänstledighet har föreståndarebefattningen upprätthållits av intendenten Linné.

Museets personal har i övrigt varit oförändrad.

Som arkivarbetare, avlönade av Arbetsmarknadsstyrelsen ha tjänstgjort: f. d. professorn i Shanghai Yngve Laurell 1/1—30/6, hr Gustaf Larsson 1/1—30/9, civilingenjören Mihkel Luht 2/7—23/8, fru Carin Luthman 1/1—31/5, fru Walentina Milczyn 21/1—31/12, konstnärinnan fru Inga von Werdenhoff 5/5—31/12 och f. d. läkaren fru Alice Witt 5/3—30/10 samt fru Frida Lepik, journalisten Sven Peterson-Weld, sjökaptenen Johan Tomson och gymnastikdirektören fru Sigrid Wiking-Olsson, samtliga under hela året.

Lokalförhållanden

Genom Kungl. Byggnadsstyrelsens försorg ha följande arbeten utförts:

Två av värmecentralens pannor för kokseldning ha utbytts mot oljeeldade. I verkstaden har uppsatts en varmvattensberedare och en elektrisk kabel för motorström till snickerimaskinerna har indragits. Båthusets entré har försetts med vindfång m. m. I byggnad 2 ha de elektriska ledningarna delvis omlagts och väggkontakterna flyttats, en mellanvägg uppsatts i en av salarna samt en ny dörr upptagits och försetts med branddörr. För att underlätta städningsarbetet har vatten och avlopp ordnats även i den övre våningen i denna byggnad.

Verksamheten under året

Föreståndaren har som tidigare varit fullt upptagen av administrativa göromål, in- och utländska besökande i olika ärenden, sakkunnighetsutlåtanden, brevväxling, främst med utländska institutioner och vetenskapsmän samt av tidskrävande undervisning i allmän och jämförande etnografi vid Stockholms Högskola. Under vårterminen höllos 15, under höstterminen 12 seminarieövningar i museet. Till vetenskapliga arbeten och bearbetning av museets samlingar har tiden därför tyvärr ej räckt till. Professor Lindblom åtnjöt tjänstledighet med bibehållen lön 20—24 april för att såsom medlem av Internationella Afrika-Institutets exekutiva råd deltaga i årsmötet i London. Kungl. Maj:t beviljade för resan ett anslag av 400 kronor. Han företog även en inrikes tjänsteresa till Kalmar för att där studera i museet befintliga äldre etnografiska samlingar.

Professor Linné företog under sin semester en resa till Finland, bl. a. för att närvara vid öppnandet av den nedan omnämnda utställningen »Primitiv och exotisk konst» i Helsingfors Konsthall.

Intendenten docent G. Montell har liksom förut speciellt haft hand om de asiatiska samlingarnas vård, katalogisering, konservering och uppställning. Han har vidare ordnat den tillfälliga asiatiska utställningen av nyförvärv, besvarat allmänhetens ofta förekommande förfrågningar

rörande asiatiska föremål m. m. Den interna bokföringen och därmed sammanfallande ekonomiska angelägenheter har han fortfarande skött. För hans verksamhet som föreståndare för Sven Hedins Stiftelse redogöres nedan.

Fil. lic. Bertil Söderberg har haft uppsikt över de afrikanska samlingarna från den 1 juli. Han har bestämt och katalogiserat samlingar, påbörjat katalogiseringen av sitt från Moyen Congo hemförda material för fonogramarkivet samt varit arbetsledare för arkivarbetarna. Lic. Söderberg har vidare tagit initiativet till överförandet av Svenska Missionsförbundets etnografiska samlingar som deposition i museet samt påbörjat arbetet med en tillfällig utställning »Kongokonst» av föremål från Missionsförbundets samlingar.

Museibiträdet fröken Ingeborg Törnblom har utfört samma mångsidiga och krävande arbete som nämnts i föregående årsberättelser. Med museets starkt ökade bytesförbindelser har följt stegrad korrespondens med bibliotek och liknande institutioner. Bibliotekets skötsel, som även påvilar henne, skulle egentligen kräva en särskild befattningshavare.

Museibiträdet Gunnar Nykvist, hantverkaren Gösta Holm, vaktmästaren Alf Attersand och fru Gerda Törnberg ha i stort sett utfört samma arbeten som under föregående år. Hr Nykvist har biträtt vid monteringen av alla nedan nämnda utställningar samt deltagit i utväljandet av föremål för utställningen i Helsingfors. Han hade även ansvaret för samlingarnas inpackning i Stockholm och uppackning i Helsingfors, deltog i monteringen samt kontrollerade nedpackningen efter utställningens slut.

Arkivarbetarna: professor Laurell, hr Larsson, fru Lepik, fru Luthman, hr Peterson-Weld, kapten Tomson och fru Wiking-Olsson ha utfört samma arbeten som tidigare. Fru Milczyn har ordnat och märkt samlingar, fru Witt har påbörjat en lappkatalog över tidskriftsuppsatser. Fru von Werdenhoff har komponerat affischer samt utfört laveringar av föremål och civilingenjör Luth linjalritningsarbeten.

Fil. lic. Hans Eklund har genomgått museets samlingar för att erhålla material till sina studier av primitiv konst. Fil. kand. John-Erik Elmberg har påbörjat bearbetningen av sitt material från Nya Guinea.

Fil. lic. Bo Sommarström har fortfarande haft arbetsplats i museet för bearbetning av Hedinexpeditionens arkeologiska material.

Samlingarna

Gåvor i form av föremål

Afrika

H. M. Konungen har behagat förära tre föremål troligen från Egypten. De utgöras av ett muhammedanskt-arabiskt radband, vars pärlor äro delade i två grupper, 33 respektive 66, vilket är typiskt för de

muhammedanska rosenkransarna; ett pärlhalsband med härnstenspärlor, vilket har liknande pärlor som ett i museet av Gustaf Retzius hemfört härnstenshalsband förvärvat i Assuan och betecknat som »dyrhart» samt ett silverarmhand med geometrisk ornering, som kan anses vara karaktäristisk för Nordafrika.

Dr Tor Engeström, Stockholm, har skänkt en kanagamask från Dogon, Franska Sudan och en flickdräkt med prydnader från fulhe-folket, vidare två trälås, två eldfläktar samt två dolkar med slidor.

Museets samlingar från Belgiska Kongo (Kongostaten) utökas då och då med material, hophragt av svenskar, som haft sin verksamhet därute. Sålunda har fru Signe Rooth, Stockholm, förärat 47 föremål, som hopbragts av fru Rooths svåger, kapten Ivar Rooth, under hans tjänstetid i Kongostaten 1908—1917. Samlingen består av vapen, värdighetstecken i vapenform, snidade träkärl, träskedar, ett sansainstrument, en rökpipa samt en kanotmodell med paddelåror. Från framlidne brandchefen Axel Svinhufvuds dotter, fröken Maj Svinhufvud, har överlämnats en mycket värdefull samling, som hophragts av hennes fader på 1890-talet, då han var i Kongostatens tjänst. Samlingen (87 föremål) består av spjut, svärd, bågar med pilar, sköldar m. m. från momhutto, azande och hangala, vidare en samling musikinstrument (elfenhenshorn, harpor, flöjter, skallror) bland vilka särskilt må nämnas en större stridslur med träförlängning överdragen med skinn. Sådana lurar användas bland azande-folket. Ett andreaskors av koppar använt som mynt i Katanga, paradyxa från Kasai samt korgar ingå även i denna samling.

Ingenjör Verner Lidvall, Sollefteå, har skänkt en del av en mumiekista från Luxor, Egypten, samt en stor dekorerad urna av lergods från Elefantön, Nilen. Fru Paula Lindeberg, Stockholm, har förärat en holerojacka från Egypten förutom föremål från Mindre Asien (se Asien).

Missionär Oscar Burell, Östertälje, har som gåva överlämnat 29 föremål från stammarna nzahi och kuta i franska Moyen Congo. Samlingen består av grävknivar, musikinstrument, ett oljekärl samt amuletter huvudsakligen av antilophorn fyllda med »magisk medicin».

Fil. lic. Bertil Söderberg har skänkt en xylofon från Gahun.

Amerika

Forskningsresanden Rolf Blombergs samling (75 nummer) från cofánindianerna i södra Colomhia har skänkts till museet av Nordisk Tonefilm och direktör Gösta Hammarbäck. Bland föremålen höra framhållas en färgrik huvudprydnad av papegojfjädrar, målade lerkärl, blåsrör, koger för giftpilar, behållare för homull till giftpilar, rensstav för blåsröret m. m. Dessa indianer äro mycket litet kända och knappast representerade i något museum utanför Colomhia.

Fil. dr Stig Rydén, Göteborg, har från sin senaste expedition till Bolivia överlämnat 14 föremål från chipaya-indianerna i Bolivia, en välkommen komplettering till museets mycket omfattande bolivianska

samlingar sammanförda av Erland Nordenskiöld och Eric von Rosen. Bland föremålen märkas dräktplagg, bälten, slungor, schalnålar samt ett par s. k. *laurakes,* metallskivor, som gifta kvinnor bära inflätade i håret.

Enstaka föremål ha skänkts av:

Fröken Thérèse Lindgren, Stockholm, spetsduk troligen tillverkad av indianer i en katolsk mission i Paraguay;

Konstnären Erik G. Wickman, Stockholm, en väska från huichol-indianerna i Mexico.

Asien

Persien.

Direktör Erik Malmström, Stockholm, har överlämnat följande samling: 6 st. arkeologiska bronser från Luristan, 5 st. typiska klädesplagg från mitten och senare hälften av 1800-talet, 2 klichéer av trä för tygtryck, 1 prov på modernt persiskt tygtryck samt 12 målningar, kopior av shahporträtt. Det är länge sedan museet mottagit en så omfattande och intressant samling från Persien.

Japan.

Antikvitetshandlare C. H. Lundgren, Stockholm, har skänkt 2 kartor över Tokyo och dess omgivningar.

Kina.

Disponent Ture Åkerblom, Tyresö, har från direktör Georg af Trolle, Tyresö, för museet inlöst en praktfull, rikt snidad sänggavel, möjligen till en s. k. opiumbädd. Troligen sent 1700-tal.

Indien.

Professor D. V. Gokhale, Poona, har ihågkommit museet med ett »blomsterdiadem» och ett »blomsterbälte», vilka bäras av en kvinna vid en ceremoni, då hon inträder i sjunde månaden av havandeskapet.

Indonesien.

Fru Maja Hägg, Stockholm, har skänkt ett svärd, en kris, och två knivar, vilka hemförts av framlidne maken revisor Nils W. Hägg, som deltog i spansk-amerikanska kriget samt vistades på Filippinerna 1901—1904, och distriktslantmätare E. V. Hising, Hedemora, en kris från Java.

Mindre Asien.

Fru Paula Lindeberg, Stockholm, har förärat en yuruk-dräkt bestående av byxor, rock, skjorta, höftkläde, bälte, mössa med turban, två förkläden, två slöjor, två par strumpor samt ett par lädertofflor, och en hemvävd kvinnodräkt från en nomadstam i Mindre Asien (Broussa).

Professor Holger Arbman, Lund, har skänkt ett föremål av okänd användning, troligen från Persien.

Söderhavet

Fil. kand. J. E. Elmberg har skänkt 200 föremål, som han insamlat hos mejbrát-folket i centrala v. Nya Guinea 1953—1954. Samlingen ger en praktiskt taget fullständig bild av folkets torftiga materiella kultur och omfattar bl. a. en bomullsväv använd som mynttecken, eldtänger och elddon, näsflöjter, kurbitstrumpeter, ceremonidolkar av människoben, mans- och kvinnokläder av barktyg, vapen, flätverk av rotting samt prydnader bland vilka märkas en fjäderhamn av den gula paradisfågeln samt rikt utsirade dryckeskärl för ceremoniellt bruk. En samling nässmycken av fint slipad sten (kvartsit) tilldrar sig särskilt intresse, då de äro de enda bearbetade stenföremål, som påträffats inom området.

Fil. dr Sten Bergman har åter ihågkommit museet med en samling från Nya Guinea. Den omfattar musikinstrument, väskor, prydnader för män och kvinnor, regnkrage m. m.

Arkitekt Harald de Shàrengrad, Upplands Väsby, har berikat samlingarna med ett sällsynt föremål, en säng från Amiralitetsöarna dekorerad med målade inskärningar i den för ögruppen karaktäristiska stilen.

Överingenjör B. O. Johansson, Stockholm, har överlämnat två spjut från Salomonöarna samt en s. k. »death pointer» från Australien.

Europa

Genom professor T. G. Halle har Hierta-Retzius' Stiftelse överlämnat 8 st. metkrokar av trä från Karelen. Dessa primitiva, men ytterst välgjorda fiskredskap äro av stort vetenskapligt intresse och torde ha hemförts av professor G. Retzius och professor E. Nordenson från en resa i Karelen 1874.

Inköp av föremål

Afrika.

Från fru Gerda Svensson, Stuvsta, har förvärvats sju föremål från Syd-Rhodesia: mortel, klubba av trä med lindning av mässingstråd, bälte av mässings- och koppartråd, två huvudpallar och två knivar med ornerade slidor av trä.

Missionär Stig Axelsson, Borensberg, har sålt elva föremål från Bacoucle och Ganguili i franska Moyen Congo bestående av hals-, arm- och fotringar samt mynt och amuletter.

Från Viktoria Lindströms Antikhandel, Stockholm, har inköpts tre föremål från Benin, Västafrika: bronsflaska, bronsfläkt och ett armband av brons i genombrutet arbete.

Från missionär Oscar Burell har inköpts fem föremål från franska Moyen Congo: grävkniv, skulpterad mortelstöt, rökpipa, piphuvud av lera från nzabi-stammen samt en gitarr, den senare från Brazzaville.

Amerika.

Ett ovanligt förvärv av en nordamerikansk samling bör särskilt framhållas. Den förvärvades från herr B. E. Wirén, Örebro, och skall enligt uppgift ha hemförts av en svensk vid namn Olof Dahlén, som emigrerade 1822 och återkom före 1850. Av särskilt intresse äro en fredspipa av sten, stridsklubbor av sten med läderomhölje, pilkoger, väskor, prydnader, en hjortskinnsjacka, en väl bibehållen vävd mantel samt en pilbåge från prärieindianerna.

Från Paracas i Perus kustland stammar ett från fru Britt Christiansson inköpt synnerligen vackert vävnadsfragment med ett broderat människohuvud.

Asien.

Från herr Eskil Artberg har inköpts 9 st. avklappningar av kinesiska stenreliefer, delvis från Han-perioden, 2 kartor och 2 sedlar från Ming-perioden samt från C. H. Lundgrens Antikhandel genom gåvomedel från Riksmusei Vänner ett rikt dekorerat lackerat kinesiskt bord från 1600-talets slut.

Räntemedel från Didrik Bildts fond ha medgivit förvärv från Firma Sameco av en japansk tempeltrumma, s. k. fisktrumma, med figurer och ornament i olika färger.

Söderhavet.

Med medel ur fröken Ellen von Platens donation har inköpts två virkade dansdräkter och tre snidade sköldar från Mimika-kusten, Nya Guinea.

Vidare har förvärvats två utskurna båtprydnader, tre snidade bambutrumpeter, tre medicinmansdolkar, två målade initiandväskor och två flätade huvor; även dessa från Mimika-kusten. Samtliga föremål från Nya Guinea ha insamlats av fil. kand. J. E. Elmberg.

Fyra gamla klubbor av trä, från Fidjiöarna, delvis med snidad ornamentik, ha även inköpts.

Understöd och penninggåvor

Ur Konung Gustaf VI Adolfs 70-årsfond för svensk kultur har museet mottagit ett anslag om kronor 6 000: — att användas såsom bidrag till fil. dr Toni Schmids forskningsresa till Indien och Nepal. Dr Schmids undersökningar äro av största betydelse för bearbetning av Hedinexpeditionens samlingar, vilka även genom henne kunna kompletteras på viktiga punkter.

Ur anslaget för utgivande av lärda verk har professor Lindblom erhållit 600 kronor för fortsatt utgivande av »Statens Etnografiska Museum. Smärre Meddelanden» och museet 1 500 kronor för utgivande under år 1954 av tidskriften Ethnos.

17 – 557790

Gåvor till bildarkivet

Redaktör Sverker Lönnberg har överlämnat en samling skioptikonbilder, negativ m. m. från sin faders, professor Einar Lönnberg, expedition till Brittiska Östafrika 1910—1911 och bergsingenjör B. Ortons sterbhus 54 skioptikonbilder från Cuba, därav 14 färgbilder.

Gåvor till bildarkivet ha även lämnats av:

Fil. dr Sten Bergman 8 förstoringar av infödingar från Nederländska Nya Guinea, redaktör Olle Carapi 4 st. fotografier från sydöstra Sudan, fru Maja Hägg 12 fotografier från Filippinerna, 178 tryckta bilder från Filippinerna, Puerto Rico m. m., docent S. Lagercrantz 45 st. fotografier visande elddon, eldgnidning m. m. i Sverige, Afrika osv., fru Paula Lindeberg 25 st. fotografier från Konstantinopel och Mindre Asien och fru Ebba Mårtenson 3 porträtt av museets donator direktör A. E. Paulson, New York.

Nordisk Tonefilm har skänkt 6 st. förstoringar ur filmen Anaconda visande cofán-indianer i Ecuador och Ibero-amerikanska institutet och biblioteket ett fotografi, interiör från utställningen i institutet 9—12 november 1954.

Gåva till fonogramarkivet

Fil. lic. Bertil Söderberg har till museet överlämnat en Chrestwood magnetofon jämte bandupptagningar av musik och folklore huvudsakligen från bembe- och yakafolken i franska Moyen Congo. Upptagningarna liksom inköpet av magnetofonen ha möjliggjorts genom anslag från Stiftelsen Lars Hiertas Minne.

Depositioner

Svenska Missionsförbundet har låtit deponera sitt museum bestående av samlingar från Kongo, Kina, Östturkistan och Alaska, utgörande ca 2 000 föremål hemförda av Missionsförbundets missionärer. För forskningen särskilt värdefulla äro samlingarna från Kongo, vilka till stor del hemförts av teol. dr K. E. Laman. Bland föremålen må särskilt nämnas ett stort antal invigda »fetischer» och förfädersbilder, ofta i form av snidade trästatyetter, vidare en samling av äldre musikinstrument, som numera äro sällsynta i nedre Kongo, samt prov på textilier, korgarbeten, smide m. m.

Fru Inez Stenberg, Stockholm, har deponerat manuskript författade av hennes moder, fru Ida Trotzig. De behandla japanernas teceremoni, blomsterdekorationer, sagor, legender m. m.

I Postmuseum har för utställningsändamål deponerats en samling visande primitivare »brev» och i Svenska Läkarsällskapets medieinhistoriska samlingar föremål belysande naturfolkens läkarkonst.

Under längre eller kortare tid har material varit deponerat hos: Albert

Bonniers Förlag, Bokförlags A. B. Rabén och Sjögren, Konstfackskolan, Kooperativa Förbundet, A. B. Metro-Goldwyn-Mayer, Nordisk Tonefilm, Steneby skolor för yrkesundervisning, Svensk Filmindustri och Svensk-Indiska föreningen.

Boksamlingen

Museets bibliotek har ökat genom byte, gåvor och inköp.

Följande utländska institutioner ha översänt skrifter:

Musée du Bardo, Laboratoire d'Anthropologie et d'Archéologie Préhistorique, Alger; Koninklijk Instituut voor de Tropen, Amsterdam; American Anthropological Association, Andover; University of Michigan, Museum of Anthropology och General Library, Ann Arbor; Baroda Museum and Picture Gallery, Baroda; Instituto de Investigación Etnológica, Universidad del Atlantico, Barranquilla; Museum für Völkerkunde, Basel; Seminar Schöneck, Beckenried; University of California, Berkeley; Musée Ethnographique, Beograd; Humboldt-Universität, Institut für Völkerkunde, Berlin; Staatliches Museum für Völkerkunde, Berlin; Instituto Colombiano de Antropología, Bogotá; Slovenská Akadémia Vied, Bratislava; Institut d'Études Centrafricaines, Brazzaville; Anthropologická společnost, Brno; Knihovna Moravského Musea V Brne (Library of the Moravian Museum in Brno), Brno; Institut Royal Colonial Belge, Brüssel; Kultura, Budapest; Instituto Etnico Nacional, Buenos Aires; Carnegie Institution of Washington, Cambridge, Mass.; Peabody Museum of Archaeology and Ethnology, Harvard University, Cambridge, Mass.; South African Museum, Cape Town; University of Cape Town, The J. W. Jagger Library, Cape Town; University of Cape Town, School of African Studies, Cape Town; Comision Indigenista, Ministerio de Justicia, Caracas; Chicago Natural History Museum, Chicago; Universidade de Coimbra, Instituto de Antropologia, Coimbra; National Museums of Ceylon, Colombo; University of Missouri, Columbia; Institut Français d'Afrique Noire, Dakar; Patmos-Verlag, Düsseldorf; Istituto Ferrarese di Paleontologia Umana, Ferrara; Società Italiana di Antropologia e Etnologia, Firenze; Städtisches Museum für Völkerkunde, Frankfurt am Main; University of Florida och Florida Anthropological Society, Gainesville; Musée d'Ethnographie, Genève; Steiermärkische Landesbibliothek am Joanneum, Graz; Instituto de Antropología e Historia de Guatemala, Guatemala; Institut für Völkerkunde, Universität, Göttingen; Museum für Völkerkunde und Vorgeschichte, Hamburg; Ecole Française d'Extrême-Orient, Hanoi; Finska Konstföreningen, Helsingfors; Sudan Notes and Records och University College, Khartoum; Museet på Koldinghus; Koldinghus; Rautenstrauch-Joest-Museum, Köln; Nationalmuseet och Nationalmuseets Etnografiske Samling, Köpenhamn; Surveyor of Antiquities, Lagos; Museum für Völkerkunde, Leipzig; Biblioteka Akademii Nauk SSSR, Leningrad; Lovanium, Centre Universitaire Congolais och Musée de la Vie Indigène, Léopoldville; Museo Nacional

de Historia, Lima; Muzeum Etnograficzny, Łódz; The Royal Anthropological Institute och New World Antiquity, London; Zaïre, Revue Congolaise, Louvain; Consejo Superior de Investigaciones Cientificas och Instituto de Cultura Hispanica, Madrid; The Manchester Museum, Manchester; The University, Manila; National Museum of Victoria, Melbourne; American Anthropological Association, Menasha; Universidad Nacional de Cuyo, Departamento de Musicologia, Mendoza; Instituto Indigenista Interamericano, Instituto Panamericano de Geografia e Historia, Museo Nacional de Antropologia och Sociedad Mexicana de Antropologia, Mexico; International Anthropological and Linguistic Circle, Miami; Galleria d'Arte »La Colonna», Milano; Milwaukee Public Museum, Milwaukee; Fundamentalnaja Biblioteka Akademii Nauk, Moskva; Staatliches Museum für Völkerkunde, München; Musée d'Ethnographie, Neuchatel; Yale University, New Haven; American Museum of Natural History, Wenner-Gren Foundation for Anthropological Research, Inc. och Worldmission, New York; Pitt Rivers Museum och Oxford University Press, Oxford; National Museum of Canada, Department of Resources and Development och Department of Citizenship and Immigration, India Affairs Branch, Ottawa; International Council of Museums, Presses Universitaires de France, Société des Africanistes, Société des Américanistes, Société d'Anthropologie, Société d'Ethnographie Française och Société des Océanistes, Paris; Museum of Oriental Ethnology, The Catholic University, Peking; The University Museum och American Philosophical Society, Philadelphia; Junta de Província do Douro-Litoral och Sociedade Portuguesa de Antropologia e Etnologia, Porto; Anthropos-Institut, Posieux; Man in India, Ranchi; Universidad Nacional del Litoral, Instituto de Antropologia, Rosario, Argentina; Museum voor Land- en Volkenkunde en Maritiem Museum »Prins Hendrik», Rotterdam; Société des Études Indochinoises, Saigon; Museo Nacional, San José; Archeological Society of New Mexico, School of American Research, Santa Fé; Revue d'Etudes Basques, Sare; Centro de Investigaciones Lingüisticas y Etnológicas de la Amazonia Colombiana, Sibundoy, Colombia; National Taiwan University, Department of Archaeology and Anthropology, Taipei, Taiwan, China; Musée du Congo Belge, Tervuren; The Japanese Society of Ethnology, Tokyo; Tromsö Museum, Tromsö; Universidad de Santo Domingo, Ciudad Trujillo, Rep. Dominicana; Institut des Hautes Etudes, Tunis; Catholic University of America och Smithsonian Institution, Washington; Institut für Völkerkunde och Museum für Völkerkunde, Wien; Société Polonaise d'Ethnologie och Société des Sciences et des Lettres de Wrocław, Wrocław; Zürcher Papierfabrik an der Sihl, Zürich.

Svenska institutioner etc., som sänt skrifter:

Armémuseum; Ciba Produkter A. B.; A. B. C. E. Fritzes Kungl. Hovbokhandel; Generalstabens Litografiska Anstalt; Sven Hedins Stiftelse; Hälsingborgs Museum; Ibero-Amerikanska Biblioteket och Institutet; Jönköpings Läns Hembygdsförbund; Kungl. Biblioteket; Livrustkam-

maren; Norrbottens Läns Hembygdsförening, Luleå; Folklivsarkivet, Lund; Kulturhistoriska Museet, Lund; Nationalmuseum; Naturhistoriska Riksmuseet; Nordiska Museet; Postmuseum; Stockholms Högskolas Bibliotek; Stockholms Stads Statistiska Kontor; Svenska Institutet; Svenska Mongol- och Japanmissionen; Svenska Sällskapet för Antropologi och Geografi; Kungl. Tekniska Högskolans Bibliotek; Tekniska Museet, Uppsala Universitet, Geografiska Institutionen, Uppsala; Varbergs Museum; Kungl. Vetenskapsakademiens Bibliotek; Kungl. Vitterhets-, Historie- och Antikvitets Akademien; Örebro Läns Hembygdsförbund; Östasiatiska Samlingarna.

Genom direktör Torsten Andell, Stockholm, har den japanske affärsmannen Y. Nosé, Tokyo, skänkt ett 1937 tryckt praktverk om teeceremonien »Showa Kitano Dai Cha-no-yu».

Följande enskilda personer ha vidare lämnat skrifter:

Doc. Pentti Aalto, Helsingfors, dr Touvia Ashkenazi, New Haven, J. M. De Barandiaran, Buenos Aires, dr Alfonso Caso, Mexico, fröken Bodil Christensen, Mexico, prof. Jorge Dias, Coimbra, dr P. K. Gode, Poona, prof. M. Gusinde, Washington, dr phil. Erik Holtved, Söborg, dr Wilhelm Schneider, Berlin, dr Niilo Valonen, Helsingfors. — Fru Bib Adelsköld, överbibliotekarien Carl Björkbom, kand. Åke Boberg, stud. Andrejs Johanssons, doc. Sture Lagercrantz, Uppsala, prof. G. Lindblom, prof. S. Linné, doc. G. Montell, minister Axel Paulin, fil. dr H. Pohlhausen, Lund, köpman N. E. Rydberg, fil. dr Stig Rydén, Göteborg, förlagschefen H. Stolpe, fil. lic. B. Söderberg, doc. Harry Tegnaeus, Uppsala.

Tillfällig utställning m. m.

Museets verksamhet under året har i ovanligt hög grad präglats av utställningsarbeten. Den 31 mars öppnades en tillfällig utställning av gåvor ur Konung Gustaf V:s kvarlåtenskap samt de senare årens märkligare nyförvärv från Asien. Utställningens viktigaste inslag utom den kungliga gåvan utgjordes av föremål från Persien skänkta av direktör Erik Malmström, arkeologiska föremål överlämnade av herr Verner Lidvall, envoyé Widar Bagges textilsamling från Japan och Siam, museidirektör Rolf De Marés skuggspelsfigurer från Siam samt den tidigare omnämnda praktmöbeln från Kina.

Med anledning av professor Ture Arnes 75-årsdag anordnades en utställning av valda delar av de etnografiska och arkeologiska samlingar, som han hemförde från sina resor i Mindre Asien 1906—1907. Utställningen öppnades den 12 maj.

Valda delar ur de samlingar som hemförts av Rolf Blomberg från Indonesien och Sydamerika samt av John-Erik Elmberg från Nya Guinea visades fr. o. m. den 24 november. Från denna utställning gjordes den första televisionsutsändningen från museet.

I Ibero-amerikanska institutet och biblioteket i Handelshögskolan ord-

nades i samband med en Ibero-amerikansk kongress en utställning av textilier, lerkärl, skulpturer m. m., typisk för de latinamerikanska staterna.

Årets ojämförligt största utställning var minnesutställningen över Sven Hedin, som den 14 april öppnades i Liljevalchs Konsthall. Materialet utgjordes av kartor, karteringsarbeten i fält, laveringar och teckningar m. m. gjorda av dr Hedin. Vidare visades en rekonstruktion av hans arbetsrum, den sista stora expeditionens tält med instrument och annan utrustning samt ett urval av de i samband med denna gjorda etnografiska samlingarna från Mongoliet och Kina, huvudsakligen sammanbragta av intendent G. Montell.

Den vandringsutställning som för Riksförbundet för bildande konst ordnades av fil. lic. Hans Eklund, Primitiv konst, visades under första halvåret i ett flertal städer och större platser i Sverige.

Årets i många avseenden märkligaste utställning var »Primitiv och exotisk konst», som öppnades den 23 oktober i Konsthallen i Helsingfors. Sedan intendenten fil. dr Bertel Hintze hos Vetenskapsakademien anhållit om att få låna material till en utställning utvaldes detta av fil. lic. Hans Eklund och museibiträdet Gunnar Nykvist. Materialet anpassades efter de olika salarna och framför allt dominerade samlingarna från Söderhavet, Afrika och Amerika. Monteringen i Helsingfors verkställdes av dr Eklund och hr Nykvist i samarbete med konsthallens personal. Utställningen väckte mycket stor uppmärksamhet främst bland konstnärer och konsthantverkare.

Besökande

H. M. Konungen och Sir Percival Davis, London, besökte den 8 april museet och studerade arkeologisk keramik huvudsakligen från Edsen-golområdet. Samlingen gjordes under Hedinexpeditionen av amanuensen Folke Bergman.

Bland utlänningar, som besökt museet i studiesyfte, märkas:

Doc. Pentti Aalto, Helsingfors, dr Herta Blaha, Wien (afrikansk konst), dr T. D. Campbell, Adelaide (australiska samlingar m. m.), dr B. Carlberg, Bern, skulptören Germán Gutiérrez Cueto y Vidal, Mexico (kinesisk och indisk keramik), prof. George Davidson, Aberdeen (museiteknik), dr Edward S. Deevey Jr, Yale University, New Haven (material till C 14-datering), Mr. Koichi Domon, Tokyo (teceremonihuset), prof. Namio Egami, Tokyo, prof. Tadasu Fujimura, Hokkaido (teceremonihuset), mr Susumu Hagiwara, prof. Makoto Hori, Tokyo (teceremonihuset), dr Bertel Hintze och fru Lilli Hintze, Helsingfors, författaren Michael Hutton-Squire, Birmingham (kinesisk teater), herr Per Höst, Oslo, mr Y. Inada, Tokyo (teceremonihuset), legationssekreterare Takakiyo Ita, mr Kyoichi Kariya, Tokyo, madame Kocaman (turkiska textilier), prof. Günther Köhler, Dresden (Hedinexpeditionens samlingar), prof. Hajime Matsuura, Hokkaido University,

Japan (C. P. Thunbergs samling från Japan), mr Porter A. Mc Cray, Museum of Modern Art, New York, señor Felipe Montemayor, Museo Nacional, Mexico (museiteknik), mr. N. Nakagawa, Tokyo (teceremonihuset), dr René de Nebesky-Wojkowitz, Wien (mongoliska och tibetanska rituella föremål, målningar m. m.), mr Naomi Nishimura, member of House of Representatives, Tokyo (teceremonihuset), dr C. Nooteboom, Rotterdam (monteringsteknik), envoyé Ragnar Numelin, Helsingfors, mr Albert Eide Parr, Museum of Natural History, New York, dr V. Raghavan, Madras (genomgått museets samlingar av sydindiska manuskript), prof. Froelich Rainey, Philadelphia, dr Maria Luisa Oliveros Rives, Museo Arqueologico Nacional (monteringsteknik), dr Margaret Rowe, Yale University, New Haven, miss Rusell-Fergusson, London (musikinstrument, speciellt harpor), mr. Ryo Sato, Tokyo, prof. Leopold Schmidt, Museum für Volkskunde, Wien, prof. Paul B. Sears, Yale University, New Haven (material till C 14-datering), legationssekreterare Sheng Chich-Pai, prof. Ikutaro Shimizu, Tokyo (teceremonihuset), direktör Ryosaku Takata, Tokyo (teceremonihuset), prof. Sumio Umezawa, Keio University, Tokyo (färgfotografering av teceremonihuset), överingenjör Shigeo Wakabayashi, Tokyo (teceremonihuset), generalkonsul dr Theodor G. Wanner, Stuttgart, konstnären Desiderio Hernández Xochitiotzin, Mexico, mr Mitsuo Yoshiie, Tokyo (teceremonihuset), arkitekt Junzo Yoshimura, Tokyo (teceremonihuset), fröken Anneliese Zander, Berlin, prof. Ernst Zinner, Bamberg.

Bland svenska besökande må nämnas:

Advokaten Margit Althin, dir. Torsten Andell, fru Stina Andrén, Motala (eskimåiska kläder), fil. lic B. Anell, Uppsala (fiskredskap), prof. Holger Arbman, Lund, prof. Carl Benedicks, komminister Morris Bergling, Jönköping (museiteknik), fil. dr Sten Bergman, fru Britta Birnbaum (mexikansk skulptur), forskningsresanden Rolf Blomberg, lektor Birger Bohlin, Uppsala, prof. Gustaf Bolinder, prof. Christian Eberstein, prof. Harry von Eckermann, dr och fru Tor Engeström (Sudan-litteratur), missionsföreståndare Joel Eriksson, friherre Lars Fleming (jadeit och grönsten), fil. lic. Bo Gyllensvärd, fröken Elsa Haglund, Rom (mayaindianerna), fröken Marie-Anne Halldin, fröken Judit Hanson, stud. Bo Hermansson, Jönköping (mexikansk litteratur), intendenten Folke Holmér, doc. Åke Hultkrantz, intendenten doc. K. G. Izikowitz, Göteborg, ungdomssekreteraren i Svenska Missionsförbundet fil. mag. Erland Johansson, civilingenjör Orvar Karlbeck, ingenjör Åke Kistner, doc. Wolfram Kock (primitiv läkekonst), doc. Sture Lagercrantz, Uppsala, fil. lic. Birgit Laquist, Örebro, herr Verner Lidvall, fil. stud. Ulf Linde (primitiv konst), stud. Gunnar Ljungdahl, missionär Manne Lundgren, Lidingö, forskningsresanden Gösta Moberg, fil. kand. M. Möller, författaren Ture Nerman, fil. stud. Per Nilsson, arkitekt Per Erik Nilsson (stadsplaneringar i Mexico och Västafrika), amanuensen fil. kand. Torsten Skans Nilsson (»brev» från Mongoliet, Kina, samt från primitiva folk),

prof. Erik Norin, Uppsala, fil. dr Nils Palmgren, minister Axel Paulin, kompositören Ivar Persson (japansk musik och musikinstrument), fil. dr Henn Pohlhausen, fil. lic. fru Asta Pohlhausen, Lund, protokollchefen O. G. W. Ramel, fru Signe Rooth (afrikanska samlingar), grevinnan Mary von Rosen, ambassadsekreterare Lennart Rydfors, Washington (Sydamerika), fil. dr Hanna Rydh, fil. dr Toni Schmid (har utarbetat ett manus om de 84 trollkarlarna, grundat på de lamaistiska samlingarna), prof. Helmer Smith, Lidingö, missionären fru Elsa Skallsjö, fil. stud. Gunnel Styrman, dir. Georg af Trolle, doc. C. C. Wallén (Mexico), fil. lic. Gösta Webe, intendenten fil. dr Bo Wennberg (negerkonst), prof. H. Wieselgren, Lund, dir. H. Winberg (kinesiskt papper), fil. stud. Jan Vintilescu, ryttmästare Alfred A. Vogel, fil. lic. Nils Zenzén (jadeit och grönsten), disp. Ture Åkerblom.

Liksom förut ha de utställda samlingarna regelbundet demonstrerats för folkskoleklasser i enlighet med plan utarbetad av Folkskoledirektionen i Stockholm. Dessa visningar, sammanlagt 203, ha utförts av prof. Yngve Laurell. Från läroverk, folkhögskolor, skolor för konst, arkitektur etc. ha åtskilliga grupper besökt museet, varvid samlingarna demonstrerats av intendenterna. Sammanlagda antalet av skol- och gruppbesökande var under året 6 861, medan sammanlagda antalet av museibesökande var 20 649.

Vandringsutställningen Primitiv konst har under året visats i Sunne, Torsby, Ludvika, Borlänge, Köping, Tibro, Jönköping, Karlstad, Bollnäs, Hälsingborg. Sammanlagda besöksantalet var 7 808 personer.

Utställningen i Helsingfors besöktes av 25 197 personer. Minnesutställningen över Sven Hedin i Liljevalchs Konsthall besöktes av 26 240 personer.

Publikationer

Följande publikationer utarbetade vid museet eller helt eller delvis grundade på material i detsamma ha utkommit under året:

Eklund, Hans, Primitiv och exotisk konst. Helsingfors Konsthall. Katalog. Helsingfors 1954. 76 s., 10 pl., 1 karta.

Lindblom, G., Wenner-Grens Stiftelse för antropologisk forskning. Ymer. Stockholm 1954. 9 s.

Linné, S., Chimu. Eine altindianische Hochkultur, by Gerdt Kutscher. Recension i American Journal of Archaeology, 1954. $1^1/_2$ spalt.

——, I aztekernas huvudstad. Hörde Ni, nr 9. Stockholm 1954. 12 s., 5 fig.

——, Mayafolket i Mexico och pyramidgraven i Palenque. Ymer. Stockholm 1954. 20 s., 9 fig.

——, The Exhibition of Primitive Art in Helsingfors 1954. Ethnos 1954. 12 s., 5 fig.

MONTELL, G., The Idol Factory of Peking. Ethnos 1954. 14 s., 10 fig.
——, Stad i öknen. Hörde Ni, nr 7. Stockholm 1954. 10 s., 6 fig.
TSCHICHOLD, JAN, Der Erfinder des Papiers Ts'ai Lun in einer alten chinesischen Darstellung. Zürcher Papierfabrik an der Sihl 1954. 3 s., 1 pl.

För publikationer utgivna genom Sven Hedins Stiftelse redogöres nedan.

Tidskriften Ethnos' 19:e årgång omfattar 198 s., och 71 fig.

S. Linné.

Sven Hedins Stiftelse

Nämnden för Sven Hedins Stiftelse har haft samma medlemmar som förut och under året hållit tre sammanträden.

Årets viktigaste händelse ur Stiftelsens synpunkt har varit utställningen i Liljevalchs Konsthall, där Sven Hedins liv och verksamhet som upptäcktsresande och forskare belystes. Uppslaget till utställningen kom från konsthallens sida redan på våren 1953, men det formella beslutet att utställningen skulle anordnas, fattades först vid ett sammanträde av intresserade och garanter den 11 mars 1954, då utställningskommittén konstituerade sig och arbetsutskott, kommissariat och presskommissarie valdes. Stiftelsens nämnd hade den 15.12. 1953 fattat beslut att, under förutsättning att tillräcklig ekonomisk garanti kunde skaffas, nämnden skulle stå såsom utställningens arrangör.

Förberedelserna för utställningen hade dock påbörjats under senare hälften av 1953. Den första uppgiften var att undersöka förekomsten av lämpligt utställningsmaterial i olika samlingar och att utverka preliminära löften om utlåning. Även katalogarbetet påbörjades på ett tidigt stadium.

Utställningens omfattning och uppläggning framgår bäst av katalogen. Materialet utgjordes främst av Stiftelsen tillhörig egendom samt Hedinexpeditionens samlingar i Etnografiska museet. Från andra museisamlingar och från enskilda personer hade även kompletterande föremål inlånats.

Utställningen öppnades för allmänheten den 14 april i närvaro av utställningens beskyddare H. M. Konungen och pågick sedan t. o. m. den 31 maj. För skolklasser och andra grupper voro visningar anordnade och några kvällar visades filmer som undertecknad tagit upp i Mongoliet. Synnerligen uppskattade blevo de dräktparader som likaledes på kvällarna anordnades, då ett antal frivilliga krafter ställde sig till förfogande för att demonstrera dräkter och smycken från Kina, Japan, Mongoliet och Östturkistan.

För Sven Hedins Stiftelse har utställningen otvivelaktigt betytt en stor framgång. Ovärderlig är framför allt den förnyade förståelsen för och uppskattningen av Sven Hedins gärning som forskare och konstnär.

Allmänheten fick också genom utställningen en uppfattning om de värdefulla samlingar som genom Hedin tillförts Sverige. Av största vikt är också den genom utställningen skapade möjligheten att samla uppgifter om hediniana förvarade hos andra institutioner och hos privatpersoner.

Till utställningen utgavs en katalog författad av undertecknad omfattande 82 sidor text samt 25 planscher.

En grundlig inventering av biblioteket har till största delen hunnit genomföras, varvid fröken Birgitta Linné varit anställd som medhjälpare. Civilingenjör Carl Hedin har fortsatt registrering och märkning av Sven Hedins teckningar och akvareller. Katalogisering av Sven Hedins till Stiftelsen testamenterade samlingar av möbler, textilier, målningar, konstsaker av olika slag, minnessaker m. m. har påbörjats av undertecknad. Konserveringen av textilier har fortsatts av fru Frida Lepik.

Av Sven Hedin ha under året följande böcker utgivits: *Mot Lop-nor* (de tolv första kapitlen av den år 1904 utkomna boken *Asien, tusen mil på okända vägar*), Stockholm, samt *Avontuur in Tibet*, Antwerpen. Den 1952 utgivna *Karavan och tarantass* har i en praktupplaga på 200 exemplar försetts med en litografisk reproduktion av en teckning utförd av Sven Hedin.

Till Stiftelsen ha bl. a. följande gåvor överlämnats:

Av direktör Alf Kewenter, en kamera som Sven Hedin använde under den tibetanska expeditionen 1905—08.

Av F. A. Larson, »Hertig Larson», fem brev från Sven Hedin samt två kinesiska pass från kejsartiden.

Av professor Yngve Laurell, ett notmanuskript av spelmannen Carl Lindqvist i Borås, en hyllningssång från år 1914.

Av den svensk-amerikanske ingenjören Herbert Linden, Beverly Hills, Calif., en stor samling brev från Sven Hedin monterade i ett skinnband med titeln »Letters from Sven Hedin to Herbert Linden related to his last Asiatic expedition 1929—31». Med anledning av denna gåva har vetenskapsakademien sedermera tillerkänt mr. Herbert Linden den större Linné-medaljen i silver.

Av professor H. L. J. Bäckström, Göteborg, sex anteckningsböcker om geologiska stuffer insamlade av Sven Hedin och bearbetade av givarens fader, professor Helge Bäckström. I enlighet med föreskrifter i Sven Hedins testamente har Kungl. Myntkabinettet överlämnat tio galvanoplastiska kopior av medaljer och plaketter tilldelade Sven Hedin.

Från skriftställaren L. Rantzenhofer, Wien, ha inköpts två orginalbrev av Sven Hedin från 1898.

I Hedinexpeditionens vetenskapliga serie har utkommit publ. 38, VIII: 6, Contributions to Ethnography, Linguistics and History of Religion, vilken volym innehåller följande uppsatser:

W. A. Unkrig, Die Tollwut in der Heilkunde des Lamaismus.

Gerhard Bexell, Some Observations on the Population in the Nan-Shan.

FOLKE BERGMAN, Some Chinese Paper Currency from the Yuan and Ming Dynasties.

TONI SCHMID, A Tibetan Passport from 1714.

PENTTI AALTO, A Catalogue of the Hedin Collection of Mongolian Literature.

FERDINAND D. LESSING, The Eighteen Worthies Crossing the Sea.

Ljustrycksplanscherna till BO SOMMARSTRÖMS arbete om Edsen-gols arkeologi ha tryckts och sättningen av texten påbörjats. Till detta arbete har Humanistiska fonden beviljat ytterligare ett anslag av kronor 7 500.

Gösta Montell.

Sängfasad från Kina. Ur direktör Georg af Trolles samling.
Gåva av disponent Ture Åkerblom.

Bronsföremål från Luristan samt astrolabium av mässing, Persien.
Gåva av direktör Erik Malmström.

Elfenbenslurar, kastkniv, svärd och sköld från Azande, Belgiska Kongo.
Gåva av fröken Maj Svinhufvud.

Skulptur, ingår som hämndens representant i »fetischen» Makwende. Bakongo, Belgiska Kongo. Svenska Missionsförbundets dep. saml.

Uppsala 1955. Almqvist & Wiksells Boktryckeri AB 557790